

EGE ÜNİVERSİTESİ KAĞIT VE KİTAP SANATLARI MÜZESİ

Dr. Seda AĞIRBAŞ¹

orcid.org/0000-0002-2649-5078

Geliş Tarihi: 25.11.2021 Kabul Tarihi: 09.12.2021

12 Aralık 2012'de Ege Üniversitesine kazandırılan Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi, dünya kültür tarihinin son iki bin yılının vazgeçilmez demirbaşları kâğıt ve kitabın uzun soluklu yolculuğunu farklı kültürlerden örneklerle ziyaretçilere sunmaktadır. Bilgi ve görselleriyle her eğitim düzeyindeki öğrenciye seslenen müze, Türkiye'de ilk olmasının yanı sıra konunun bu boyut ve zenginlikte ele alındığı bir üniversite müzesi olarak da uluslararası alanda benzersiz konuma sahiptir.

Ege Üniversitesine bağlı eski Levanten köşklerinden 19. yüzyılın Ballian Konutunda kurulan müzede bine yakın obje kişi, kurum ve sanatçıların bağışlarıyla bir araya getirilmiştir. Kâğıdın üretiminden sanat eserine vardığı noktaya kadar çok çeşitli aşamalardan örneklerin sergilendiği müzenin giriş katında el yapımı kâğıt üretimi demo odası, organik yazı malzemeleri, dünya renkli kâğıtları, günümüz renkli kâğıt sanatçıları, modern kâğıt sanatı bölümleri; üst katındaysa kitap sanatları, exlibris, matbaa, sanatçı kitapları, çocuk kitapları, kitap biçimleri, kitaplardaki ustalar, baskı teknikleri, minyatür kitaplar ve tipografi bölümleri yer almaktadır.

Organik Yazı Malzemeleri Bölümü

Eski çağlardan beri taş, kil, ağaç kabuğu, yaprak, deri, metal, tahta ve mum gibi birçok malzeme yazı malzemesi olarak kullanıldı. Ancak dünya kültür tarihinin son beş bin yılına damgasını vuran en önemli organik yazı malzemeleri papi-

¹ Öğr.Gör.Dr. Seda Ağırbaş. Ege Üniversitesi, Bergama MYO, Eser Koruma Programı. Ege Üniversitesi, Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi Müdürü

Ağırbaş, Seda; *Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi*, Lale Dergisi, Sayı:5, Ocak 2022, İstanbul, S: 116 - 121

Kitap Biçimleri Bölümü

rüs, parşömen ve kâğıttır. Bu bölümde konunun tarihsel ve teknik boyutunu açıklayan panoların yanı sıra orijinal objeler bulunmaktadır.

Dünya Renkli Kâğıtları Bölümü

Kâğıt, kültürün devamlılığı amacıyla bilgi iletme işlevinin ötesinde 15. yüzyıldan günümüze dünyanın değişik kültürlerinde birçok teknikle renklendirilmiş, süslenmiş ve değişik amaçlar için kullanılmıştır. 17. yüzyıldan günümüze 126 orijinal renkli kâğıdı içeren bu bölümde, dünyada bir müzedeki en büyük renkli kâğıt koleksiyonu yer almaktadır.

Günümüz Renkli Kâğıt Sanatçıları Bölümü

Beş yüz yıldan beri zanaatkârlar tarafından kullanılan geleneksel kâğıt renklendirme teknikleri günümüz sanatçıları tarafından yaşatılmaktadır. Bu tekniklere alışılmış uygulamaların dışında yorumlar getirerek renkli kâğıdı sanat eseri olarak gören sanatçıların eserleri bu bölümde sergilenmektedir.

Modern Kâğıt Sanatı Bölümü

Günümüzde “Paper Art” sanatsal el yapımı kâğıdın değerini ve sanatsal gücünü ortaya koyarak bir eserin sadece renk ve biçimiyle değil malzemesiyle de ön plana çıkabileceğini göstermiştir. Bu bölümde dünyanın pek çok ülkesinden çoğu IAPMA (The International Association of Hand Papermakers and Paper Artists) üyesi sanatçıların eserleri bulunmaktadır.

Kitap Sanatları Bölümü

Batı'dan Uzak Doğu'ya birçok kültürde “güzel yazı” veya İslam dünyasında hat, yüzyıllardan beri en önemli kitap sanatı olarak varlığını sürdürmüştür. Güzel hat örneklerinin yanı sıra el yazmalarını veya güzel yazıları altın kullanarak süsleme sanatı olan tezhib, kitap resmi sanatı olarak gelişen minyatür ve ince kâğıt oymacılığı katı'nın iki ve üç boyutlu örnekleri sergilenirken; kamış kalem, tüy kalem, divit ve makta gibi yazı malzemeleri de bu bölümde görülmektedir.

Exlibris Bölümü

Exlibris; kitabın sahiplik belgesi olarak tanımlayabileceğimiz, üzerinde kitap sahibinin ismiyle resim veya tipografik öğelerden oluşan, kitap kapağının içine yapıştırılan küçük boy, özgün grafik çalışmalarıdır. “...nın kitaplarından”, “...nın kitaplığından” anlamına gelen exlibris, Latince kökenli bir kelime olup Türkçede de kullanılmaktadır. Bu bölümde dünyanın çeşitli ülkelerinden yaklaşık 150 adet exlibris sergilenmektedir.

Matbaa Bölümü

Johannes Gutenberg 15. yüzyılın ortalarında hareketli kurşun harfleri dizek kitap baskısını gerçekleştirip dünya kültürünün en önemli başarılarından

اللؤلؤة في لغات العرب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي هدانا لهذا...
استوفيت مقدر كثير التعمير...
وأحسن الريباء إليه...
أولادهم من عرمة...
فأصبح أبو عري...
بألفاظهم...
من الرعي...
مقدمة الكتاب...
أولادهم من عرمة...
فأصبح أبو عري...
بألفاظهم...
من الرعي...
مقدمة الكتاب...

Modern Kağıt Sanatı
Böl. Sınırsız Dünya
Haritası

birine imza atmıştır. İlk Türk matbaasıysa İbrahim Müteferrika tarafından 1727 yılında faaliyete geçmiştir. Bu bölümde Gutenberg Matbaasında basılan orijinal inkunabel sayfası, Müteferrika Matbaasında basılan orijinal Vankulu Lügati, değişik baskı örnekleri ve matbaa tekniğini anlatan objeler yer almaktadır.

Sanatçı Kitapları Bölümü

Sanatçı kitapları, kitabın sanat objesi olarak ele alındığı ve çoğu zaman sanatçı tarafından yazılan, resimlenen, basılan, ciltlenen ve imzalanarak sınırlı sayıda yayımlanan özgün çalışmalardır. Bu bölümde yurt içi ve yurt dışından sanatçıların özgün eserlerini görmek mümkündür.

Çocuk Kitapları Bölümü

Müzedede gerek yurt içi gerek yurt dışından, çocukların ilgisini çekecek üç boyutlu kitaplar (Pop-Up kitap) yer almaktadır. Ülkemizdeki okul öncesi kitapların hazırlanmasında öncü olan Can Göknil'in, öykü ve resimleriyle hazırladığı ilk kitapların yanı sıra farklı yayınevlerinden bağışlanan *Binbir Gece Masalları*, *Alice Harikalar Diyarında*, *Pinokyo*, *Denizler Altında Yirmibin Fersah*, *Küçük Prens*, *Moby Dick* gibi çok sayıda üç boyutlu masal kitapları bulunmaktadır.

Kitap Biçimleri Bölümü

Kitap, bugünkü şeklini alana kadar birçok aşama geçirmiştir. Orijinalleri müzede sergilenen ağaç kabuğu kitap, rulo kitap, mumlu yazı tahtası ve günümüz kitap biçiminin atası Codex bu aşamalardan yalnızca birkaçıdır. Türk ve İslam dünyasından klasik cilt örneklerinin yanı sıra, bu bölümde alışılmadık cilt örneğiyle Salvador Dalı imzalı bir kitap da sergilenmektedir.

Kitaplardaki Ustalar Bölümü

İçinde sanatçıların orijinal eserlerine yer veren kitapların kimi doğrudan sanatçı tarafından basılmış, kimiye baskı aşamasında sanatçının kontrolünde baskı atölyelerinde

yaptırılmıştır. Bu bölümde Matisse, Picasso, Miro, Chagall, Dubuffet, Kandinsky, Hans Arp, Otto Dix, Renoir, Manet'nin özgün baskılarını içeren eserler sergilenmektedir.

Baskı Teknikleri Bölümü

Desen veya resmin metal, ahşap, taş, muşamba veya başka bir malzeme kullanılarak mekanik yöntemlerle çoğaltılarak basılması işlemidir. Bu bölümde ağaç baskı, bakır gravür, leke baskı (akuatint), ağaç gravür, çelik gravür, litografi (taş baskı), linol baskı, serigrafi orijinal örnekleri sergilenmektedir.

Minyatür Kitap Bölümü

Minyatür kitaplar tasarımı ve tipografisi, boyutuna uygun olarak düzenlenen küçük boyutlu kitaplardır. Genel olarak 7.62x7.62 cm'i (3x3 inch) geçmeyen kitaplar, minyatür kitap olarak kabul edilir. Dünyanın en küçük kitabının da (2.4x2.9 mm) sergilendiği vitrinde değişik ülkelerden minyatür kitap örnekleri ve ayrıçlar görülmektedir.

Tipografi Bölümü

"Harflerle yazmak" (typos: figure/harf, graphein: yazmak) olarak Türkçeye çevrilen Yunanca kökenli tipografya, baskı tekniğinde harf, resim ve sembollerin sanatsal ve deneysel kompozisyonlarla ifade edilmesi anlamına gelmektedir. Bu vitrinde konuyla ilgili orijinaler sergilenmektedir.

Müzenin bahçesinde Dr. Hilmi Kumcuoğlu adına ailesinin bağışıyla Doç. Dr. İlker Yardımcı tarafından yapılan *Lirik İleti* adlı heykel yer almaktadır.

Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi, Kültür ve Turizm Bakanlığının 06.02.2014 tarihli yazısıyla Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik gereğince özel müze statüsü hakkını kazanmıştır.

İzmir'in Bornova ilçesinde yer alan müze, pazar ve pazartesi günleri hariç 09.00-17.00 saatleri arasında ziyaret edilebilir.